

UNIVERSITY OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

Post-print

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201503271235>

Author(s):	Laitinen, Arto
Title:	Voiko representaatioilla olla kahta vastaavuuden suuntaa?
Year:	2014
Journal Title:	Ajatus
Vol and number:	70 : -
Pages:	69-93
ISSN:	0355-1725
Discipline:	Other social sciences
School /Other Unit:	School of Social Sciences and Humanities
Item Type:	Journal Article
Language:	fi
URN:	URN:NBN:fi:uta-201503271235
Subject:	vastaavuuden suunta; deklaraatio; uskomus; halu; intentio; direction of fit; declaration; belief; desire; intention

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

Arto Laitinen
Tampereen yliopisto
arto.laitinen@uta.fi

Voiko representaatioilla olla kahta vastaavuuden suuntaa?

Tässä artikkelissa argumentoin, että millään representaatiolla (propositionaalisella asenteella, mielentilalla, puheaktilla, tekstillä, kollektiivisella hyväksynnällä tms.) ei voi olla molempia vastaavuuden suuntia koskien samaa propositionaalista sisältöä.¹

Mielentiloista, joilla olisi molemmat vastaavuuden suunnat, on aiemmin keskusteltu moraaliarvostelmien teorioissa, mutta viime vuosina erityisen keskeinen rooli ajatuksella kahdesta vastaavuuden suunnasta on ollut John Searlen puheaktiteoriassa sekä sille perustuvassa institutionaalisen todellisuuden teoriassa.² Searlen mukaan deklaraatioilla on molemmat vastaavuuden suunnat, ja hänen uusimman kirjansa *Making the Social World* mukaan koko institutionaalinen todellisuus rakentuu deklaraatioille tai asenteille ja teoille, joilla on sama rakenne kuin deklaraatioilla:

”institutionaalisten faktojen luomisen looginen rakenne on täsmälleen sama kuin deklaraation: representaatioilla on molemmat vastaavuuden suunnat, koska ne saavat jonkin asian aikaan esittämällä asian olevan niin.” (Searle 2010, 86).³

Ajatukseen molemmista vastaavuuden suunnista sisältyy kuitenkin perustavanlaatuisen ongelma, jota ei institutionaalisen todellisuuden teorioita koskevissa debateissa ole huomattu. Tämä artikkeli pyrkii tuomaan tämän ongelman luonteen mahdollisimman selvästi esiin.

Ongelma on riippumaton siitä, keskitymmekö propositionaaliin asenteisiin, puheakteihin, teksteihin tai muihin mahdollisiin representaatioihin (kuten nopeusmittareihin ja liikennemerkkeihin), joilla voi olla vastaavuuden suunta; käytän niistä kaikista teknistä termiä ”representaatio”. Intuitiivinen erottelu ”teoreettisten” ja ”käytännöllisten” representaatioiden välillä tulee esiin tilanteissa, jossa representaatio ja maailma eivät (vielä) vastaa toisiaan. Teoreettisten representaatioiden, kuten uskomusten, kielellisten väitteiden tai tekeillä olevien raporttien, tulee itse muuttua, jotta vastaavuus saataisiin aikaan, kun taas käytännöllisten representaatioiden kuten intentioiden, halujen, pyyntöjen, käskyjen tai ostoslistojen tapauksessa vastaavuuden tulee syntyä maailmassa tapahtuvan muutoksen kautta (esim. toteuttamalla intention mukainen muutos maailmassa). Jos ostoslistan ja ostoskorin sisällöt eroavat, niin oikea siirto on lisätä ostoskoriin listalla mainitut asiat, ja jos taas ostoskorin ja sitä koskevan raportin sisällöt eroavat, niin raporttia tulee täydentää ostoskorin sisältöä vastaavaksi. Molemmissa tapauksissa oikean siirron tekeminen johtaa vastaavuuden saavuttamiseen, mutta vastaavuus syntyy eri suunnasta. Sen sijaan – tämä tulee olemaan argumenttini

¹ Englanninkielinen teksti Laitinen 2013 on edelleen kehitelty versio tästä artikkelista.

² Searle 2010, 12-13, 68-69, 85-86, 93, 95-7, 104, 109, 170.

³ “the logical structure of the creation of institutional facts is exactly the same as that of the Declaration: the representations have the double direction of fit because they make something the case by representing it as being the case.” (Searle 2010, 86).

keskeinen väite - ehdotus että olisi representaatioita, joilla olisi *molemmat* vastaavuuden suunnat, tekee vastaavuuden saavuttamisen mahdottomaksi: jos sekä representaation (esim. listan/raportin) että maailman (esim. ostoskorin sisällön) tulee muuttua, niin eroavuus vain korvautuu uudella eroavuudella eikä vastaavuutta saavuteta. Tätä melko yksinkertaista, mutta perustavanlaatuista ongelmaa tarkastelen yksityiskohtaisemmin alaluvuissa 3-5.

Argumentti on sukua Michael Smithin vuonna 1987 esittämälle kritiikille moraaliarvostelmien luonnetta koskevan debatin kontekstissa. On monta syytä ensinnäkin muistuttaa Smithin argumentista ja toiseksi täydentää sitä. Ensinnäkin, Smith esitti argumenttinsa moraalisesta motivaation debatin kontekstissa, ja se on jäänyt huomiotta instituutioiden ontologiaa koskevissa debatteissa. Toiseksi, Smith esitti argumenttinsa nojaten dispositionaaliseen käsitykseen vastaavuuden suunnasta, mikä on luontevampi käsitys uskomuksia kuin puheakteja koskien. Tässä artikkelissa esitettävä argumentti nojaa sittemmin suosittumaksi tulleeseen normatiiviseen käsitykseen (ks. esim. Zangwill 1998), osoittaen että smithiläistä kritiikkiä ei voi välttää pelkästään dispositionaalisesta käsityksestä luopumalla. (Vastaavasti, tässä artikkelissa esitettävää kritiikkiä ei voi välttää pelkästään palaamalla dispositionaaliseen käsitykseen). Kolmanneksi, Smithin argumenttiin vastattiin melko välittömästi ja aivan oikein, että se jättää auki mahdollisuuden, että jokin asenne (esim. moraalinen arvostelma) on uskomuksenkaltaisen koskien jotain sisältöä ("on hyvä asia, että X tekee teon t") ja halunkaltaisen koskien toista propositionaalista sisältöä ("X tekee teon t") (ks. Price 1989). Tämä saattoikin olla relevantti vastaus moraalisesta motivaation kontekstissa. Instituutioiden ontologian kannalta keskeisiä ovat kuitenkin asenteet, joilla on oletettavasti kaksi vastaavuuden suuntaa *koskien samaa propositionaalista sisältöä*, esim. "oravannahka on rahaa". Lopuksi voi vielä huomauttaa, että jos koko ajatus vastaavuuden suunnasta tulee muista syistä joka tapauksessa hylätä (kuten esimerkiksi Sobel & Copp 2001 ovat argumentoineet), niin tämän artikkelin johtopäätös pysyy voimassa: tällöinkään ei ole asenteita, joilla olisi *kaksi* vastaavuuden suuntaa.

Tämä artikkeli pyrkii ensin valaisemaan miksi ajatus kahdesta vastaavuuden suunnasta on houkutteleva instituutioiden ontologiaa teoretisoitaessa (1). Sitten "vastaavuuden suunnan" käsitettä selvennetään hieman tarkemmin, ja käydään läpi argumentti kolmella askeleella, nojaten normatiiviseen käsitykseen "vastaavuuden suunnan" käsitteestä (2-4). Sitten muotoillaan vastaava argumentti koskien dispositionaalista käsitystä (5). Sen jälkeen tarkastellaan olisiko jokin kolmas tapa käsittää vastaavuuden suunta mahdollinen, ja olisiko konstitutiivisten asenteiden ja deklaraatioiden erehtymättömyys vastaus tässä esitettyyn kritiikkiin (6). Lopuksi luodaan katsaus siihen mitä seuraa, jos kahden vastaavuuden suunnan ajatuksesta luovutaan (7).

1. Kaksi vastaavuuden suuntaa ja instituutioiden ontologia

Institutionaalinen todellisuus on olemassa vain koska ihmiset käytännössä hyväksyvät sen olemassaolon. Esimerkiksi oravannahka on rahaa jos ja vain jos kollektiivisesti

hyväksytään että se on rahaa (Tuomela).⁴ On usein huomautettu, että ihmisten (kollektiiviset) asenteet suhteessa institutionaaliseen todellisuuteen ovat erityislaatuisia: ne ovat yhtäältä totena pitämistä, toisaalta todeksi tekemistä. Vaikka ihmisten asennoituminen ja käyttäytyminen yhtäältä riippuu institutionaalisisista seikoista, toisaalta ihmisten asennoituminen ja käyttäytyminen saa ne myös aikaan.

John Searlen kirjan *Making the Social World* mukaan institutionaalisen todellisuuden synnyttäviä ja sitä ylläpitäviä asenteita ja toimintatapoja voidaan lähestyä puheaktien näkökulmasta, erityisesti deklaraatioiden näkökulmasta. Deklaraatiot ovat puheakteja kuten kastaminen, aviopariksi julistaminen, sodan julistaminen, kokouksen päättäminen, jotka saavat jotain aikaan esittämällä sen totena: sanomalla että ”kokous on päättynyt” puheenjohtaja tekee todeksi sen, että kokous on päättynyt. Searlen mukaan institutionaaliset tosiasiat ja säännöt syntyvät joko eksplisiittisten deklaraatioiden tai deklaraation kaltaisten asenteiden ja tekojen kautta, kun nämä kollektiivisesti hyväksytään.⁵

Korostaakseen tämän seikan merkittävyyttä Searle on verrannut kollektiivista hyväksyntää ja deklaraatioita siihen, miten Raamatun mukaan Jumala loi valon pelkästään esittämällä, että näin olisi.

”Jumala voi luoda valon sanomalla ”tulkoon valkeus!”. Me emme tosin voi luoda valoa, mutta meillä on vastaava huomattava kyky. Voimme luoda rajoja, kuninkaita ja yrityksiä sanomalla jotain sellaista kuin ”olkoon tämä raja!”, ”olkoon vanhin poika kuningas!”, ”tulkoon yritys!” (Searle 2010, 100).⁶

Searlen keskeinen väite on, että deklaraatioilla ja institutionaalista todellisuutta aikaansaavalla kollektiivisellä hyväksynnällä on kaksi vastaavuuden suuntaa (*two directions of fit*). Uskomusten tapaan ne esittävät jotakin totena, ja halujen tai aikomusten tapaan niiden tehtävä on saada jotain aikaan, tehdä jotain todeksi. Juuri tämä erikoinen rakenne, molempien vastaavuuden suuntien mukanaolo, on Searlen mukaan yhteistä

⁴ Raimo Tuomela enimäkseen kirjoittaa asenteista joilla on jompikumpi vastaavuuden suunta, mutta ajoittain myöntää molempien olemassaolon: “...group beliefs based on constitutive construction in the purely institutional case (where the content is being created) have the world-to-mind direction of fit [wmdf] —but, given the model of performative declarations, they also have the mind-to-world direction of fit [mwdf] (for instance, the belief that squirrel pelt is money also represents the group fact that squirrel pelt is money).” (Tuomela 2007, 185) “That squirrel pelt thus comes to count as money is a constitutive belief content (with wmdf and also mwdf)” (*ibid.*, 186).

⁵ Searle kutsuu konstitutiivisia sääntöjä aikaansaavia puheakteja tai puheaktien kaltaisia tekoja tai asenteita ”pysyviksi statusfunktio – deklaraatioiksi”, (*standing status function declarations*). Ne julistavat, että jollakin on jokin ”statusfunktio”, eli tehtävä tai rooli tai funktio, jonka toteuttaminen ei onnistu pelkkien fyysisten ominaisuuksien avulla, vaan vain statuksen tai roolin avulla, erityisesti statuksen tai roolin mukana tulevien oikeuksien, velvollisuuksien ja muiden deontisten seikkojen avulla. Esimerkiksi kuninkaalla tai poliisilla on tehtäviä tai funktiota joiden toteuttaminen on mahdollista vain koska kuninkaalla tai poliisilla on erityisoikeuksia toteuttaa näitä tehtäviä. Deklaraatiot ovat ”pysyviä” samaan tapaan kuin teksti on pysyvää, ne eivät ole siis yksittäisiä puheakteja sanan varsinaisessa mielessä.

⁶ “God can create light by saying ‘Let there be light!’ Well, we cannot create light but we have a similar remarkable capacity. We can create boundaries, Kings and corporations by saying something equivalent to, ‘Let this be a boundary!’ ‘Let the oldest son be the King!’ ‘Let there be a corporation!’” (Searle 2010, 100).

tavanomaisille deklaraatioille ja niille deklaraationkaltaisille teoille tai asenteille, jotka ylläpitävät institutionaalista todellisuutta. Kaikkiaan Searlelta voidaan erottaa viisi väitettä, joista tämän artikkelin puitteissa kritisoidaan vain viimeistä:

- i) institutionaalinen todellisuus on olemassa koska ihmiset ylläpitävät sitä;
- ii) institutionaalisen todellisuuden olemassaolo riippuu täsmällisemmin ottaen kollektiivisista teoista, asenteista tai representaatioista;
- iii) Näillä teoilla, asenteilla tai representaatioilla, joista institutionaalinen todellisuus on riippuvainen, on sama looginen muoto kuin deklaraatioilla, silloinkin kun kirjaimellisesti deklaraatioita ei tapahdu;
- iv) deklaraatio saa jotain aikaan esittämällä sen olemassa olevaksi;
- v) deklaraatioiden loogiseen muotoon kuuluu keskeisesti se, että niillä on kaksi vastaavuuden suuntaa samaa propositionaalista sisältöä koskien.

Tämän artikkeli ei kritisoi eikä puolusta neljää ensimmäistä väitettä. Kritiikki kohdistuu vain viimeiseen väitteeseen. Kenties deklaraatiot ja kollektiivinen hyväksyntä saavat institutionaalisen todellisuuden aikaan (ja kenties Jumala luo valkeuden julistamalla että tulkoon valkeus), mutta näitä ajatuksia ei tule esittää kahden vastaavuuden suunnan käsitteiden avulla. *Millään* asenteella tai puheaktilla, kollektiivisella tai yksilöllisellä, ei voi olla kahta vastaavuuden suuntaa. En siis kritisoi ajatusta, että kollektiiviset asenteet ja julistukset voivat saada aikaan institutionaalista todellisuutta, vaan vain erästä tämän idean käsitteellistystä: kyseistä ajatusta ei vain tule ilmaista kahden vastaavuuden suunnan käsitteen avulla.

Vaikka artikkelissa ei otetakaan virallista kantaa väitteisiin i-iv, on syytä korostaa, että ne ovat riippumattomia viimeisestä väitteestä. Erityisesti se, että deklaraatio saa jotain aikaan (iv) on eri ajatus kuin se, että sillä on ”vastaavuuden suunta” (v). Monet asiat aiheuttavat toisia asioita, tai ovat niihin konstitutiivisissa suhteissa, mutta silti niillä ei ole vastaavuuden suuntaa. Kivi voi rikkoa ikkunan ilman ”vastaavuuden suuntaa”, ja Sokrateen kuolema voi konstitutiivisesti tehdä Xantipasta lesken ilman vastaavuuden suuntaa. Lähtökohtaisesti siis on mahdollista ajatella että vaikka deklaraatioilla ei olekaan (haluille ja intentioille tyypillistä) vastaavuuden suuntaa, ne silti voivat saada onnistuneesti aikaan asioita.

Itse argumentissa on kolme vaihetta. Kaksi ensimmäistä luonnehtivat ”vastaavuuden suunnan” käsitettä, ja kolmas toteaa, että näin luonnehdittuna millään ei voi olla molempia vastaavuuden suuntia.

2. ”Vastaavuuden suunta” tulee esiin tapauksissa, joissa vastaavuutta ei ole

”Vastaavuuden suunnan” käsitettä on käytetty monilla filosofian osa-alueilla sen jälkeen kun Austin (1953) introdusoi terminologian, ei tosin täsmälleen tässä tarkoituksessa, ja se oli jo hyvin tunnetuksi väitetty käsite 60-luvulla (ks. Williams 1966). Monenlaisilla representaatioilla voi periaatteessa olla vastaavuuden suunta. Mielentilojen kohdalla puhutaan mielen ja maailman välisestä suhteesta (mind-to-world, world-to-mind), kielen

kohdalla kielen ja maailman välisestä suhteesta (word-to-world, world-to-word), mutta molemmat ovat saman erottelun (representation-to-world, world-to-representation) tapauksia. Tämän artikkelin argumentti koskee kaikkia mahdollisia representaatioita, joilla on vastaavuuden suunta. Kutsun näitä vastaavuuden suuntia teoreettiseksi tai uskomuksenkaltaiseksi sekä käytännölliseksi tai halunkaltaiseksi.

Vastaavuuden suunnan käsitettä käytetään uskomuksenkaltaisten ja halunkaltaisten representaatioiden erottamiseen toisistaan. Käsite on tarpeen, koska uskomuksen että p, ja halun että p, propositionaalinen sisältö on sama. Sekä uskomus että p ja halu että p ovat molemmat ”onnistuneita”, ”vastaavat” asiointiloja (*fit the facts*), kun p on totta. Näissä onnistuneissa tapauksissa halun ja uskomuksen ero ei siis tule esiin. Sama koskee teoreettisten ja käytännöllisten representaatioiden eroa. Niiden eron analysoimiseksi uskomuksilla ja haluilla sanotaan olevan eri vastaavuuden suunnat.

Toisinaan vastaavuuden suunnista puhutaan löyhästi tavalla, jossa relevantti vastaavuus tai osuvuus tai sopivuus ei ole sisällön identtisyyttä. Esimerkiksi Gibbardin (2008, 173) mukaan aikomus mennä vasemmalle - sekä normatiivinen arvostelma että tulisi mennä vasemmalle - ”sopii” (fits) siihen maailman tilaan, että tiikeri on oikealla, ja sillä on siis teoreettinen ”mind-to-world”- suunta. Kyseessä on toki osuva (*fitting, appropriate*) suunnitelma ja arvostelma, mutta on harhaanjohtavaa käyttää *direction of fit*- käsitettä tässä tapauksessa. Vastaavuuden suunnan käsitteen tarkoittama ”fit” on sisällön samuutta, ei normatiivista asianmukaisuutta tai osuvuutta.

Hyvä esimerkki kahden vastaavuuden suunnan erottamiseen tulee Anscombelta (1957, 56), joka tosin ei itse käyttänyt termiä ”vastaavuuden suunta”.⁷ Anscombe kiinnitti huomiota eroon ostoslistan sekä ostoksilla olijaa seuraavan *etsijän* kirjaaman raportin välillä. Näiden kahden listan suhde ostoskorissa oleviin asioihin on eri:

”jos ostoslista ja asiat jotka henkilö tosiasialisesti ostaa eroavat toisistaan, ja jos pelkästään tämän takia kyseessä on virhe, niin virhe ei ole listassa vaan henkilön suorituksessa (...) kun taas jos etsivän raportti eroaa henkilön tosiasialisista ostoksista, niin virhe on raportissa.” (Anscombe, 1957, p. 56).⁸

On huomattava, että onnistuneissa tapauksissa tietysti sekä ostoslistan sisältö (vrt. halut, käytännölliset representaatiot), ostoskorin sisältö (maailma) että yksityisetsivän raportin sisältö (vrt. uskomukset, teoreettiset representaatiot) ovat samat. Oleellista on siis keskittyä tapauksiin, joissa niiden sisällöt poikkeavat toisistaan.

3. Konstitutiivisesti oikea ja väärä tapa saada vastaavuus vallitsemaan

⁷ Moran ja Stone (2009) kyseenalaistavat löytyykö vastaavuuden suunnan ajatusta millään muullakaan nimellä Anscombelta. Heidän artikkelinsa ei nähdäkseni tavoita ostoslistaesimerkin luonnetta. Ks. Laitinen 2013, alaviite 7.

⁸ ”if the list and the things that the man actually buys do not agree, and if this and this alone constitutes a mistake, then the mistake is not in the list but in the man's performance (...) whereas if the detective's record and what the man actually buys do not agree, then the mistake is in the record.” (Anscombe, 1957, p. 56).

Ero uskomustenkaltaisten ja halujenkaltaisten representaatioiden välillä on niiden suhteessa maailmaan: normatiivinen luenta tästä erosta kysyy kummassa on *vikaa*, ja siis kumman suhteen osapuolista *tulisi muuttua*, jos vastaavuutta ei ole (dispositionaalinen luenta, jota tarkastellaan lyhyesti myöhemmin, kysyy kummalla on *taipumus* muuttua).

Representaatiolla on teorettinen, uskomuksenkaltaisen “representation-to-world” vastaavuuden suunta, mikäli vika on asenteessa (esim. uskomuksessa tai yksityisetsivän raportissa), jonka tulisi siis muuttua vastaamaan sitä miten asiat ovat. Muutoksen suunta on siis representaatio-vastaamaan-maailmaa.⁹

Representaatiolla on käytännöllinen, halunkaltainen “world-to-representation” vastaavuuden suunta, mikäli vikaa ei ole representaatiossa (esim. halussa, ostoslistassa), jonka ei siis tule muuttua. Sen sijaan käytännöllisen representaation onnistumiseksi maailman tulisi muuttua (intentionoiden tapauksessa toimijan itsensä toimesta). Muutoksen suunta on näissä tapauksissa maailma-vastaamaan-representaatiota.

Voidaan huomata, että representaatiolla on ylipäätään vastaavuuden *suunta* vain, mikäli voidaan erottaa konstitutiivisesti oikea ja väärä tapa saada vastaavuus vallitsemaan. On perustavanlaatuisesti vääränlainen reaktio muuttaa maailmaa vastaavuuden aikaansaamiseksi, jos uskomuksenkaltaisessa representaatiossa on vikaa. Tällainen maailman manipuloiminen uskomuksia vastaavaksi kylläkin tekee uskomuksista ja teoreettisista representaatioista tosia (ellei niitä ole sidottu tiettyyn ajanhetkeen), mutta väärällä tavalla. Olisi esimerkiksi vääränlainen reaktio Anscomben etsivältä lisätä banaaneja ostoskoriin, koska etsivän listassa lukee niin.

Niin ikään on vääränlainen reaktio muuttaa halujaan ja muita käytännöllisiä representaatioitaan vastaamaan sitä miten asiat tapahtuvat tai ovat tapauksissa, joissa halu tai muu käytännöllinen representaatio ei vielä vastaa maailmaa. Jos ostoksilla olija kaiken aikaa pyyhkisi listalta pois asioita, joita ei vielä ostoskorissa, niin hän ei tulisi koskaan ostaneeksi mitään.

Representaatiot, joilla on keskenään eri vastaavuuden suunnat eroavat siis siinä *kumman osapuolen tulee muuttua, representaation vai maailman, kun vastaavuutta ei (vielä tai enää) ole*. Tämä on normatiivisen tulkinnan mukaan kahden vastaavuuden suunnan ero: siinä nojataan ajatukseen siitä mitä *tulee* tapahtua, *kuuluisi* tapahtua, *olisi oikein* tapahtua.

Kuten nähty, Anscomben esimerkki tukee luontevasti normatiivista luenta: hän kysyy onko *virhe* listassa vai henkilön suorituksessa. Näin tekee myös Mark Platts:

⁹ ”Mind-to-world” ei siis ole lyhenne ilmaisulle ”from mind to world” vaan pikemminkin ilmaisulle ”mind to fit the world”. Kuten Searle tuo esiin, niin kausaalisuus tyypillisesti kulkee eri suuntaan kuin vastaavuuden suunta: esimerkiksi havainnoilla on ”mind to fit the world” –vastaavuuden suunta, vaikka sen sisältö tulee ”from world to mind.” Vastaavasti intentionoilla on ”world to fit the mind” – vastaavuuden suunta, vaikka sisältö toteutuu ”from mind to world”. Humberstone (1992) käyttää tämän vaikeuden takia kahdesta vastaavuuden suunnasta termejä ”thetic” ja ”telic”. Vrt. Hakli 2012.

”Erottelu koskee mentaalisten tilojen vastaavuuden suuntaa maailman kanssa. Uskomukset tähtäävät totuuteen, ja niiden totena oleminen on niiden vastaavuutta maailman kanssa; epätotuus on ratkaiseva epäonnistuminen uskomukselle, ja epätodet uskomukset *tulisi hylätä*; uskomuksia *tulisi muuttaa* vastaamaan maailmaa, eikä toisinpäin. Halut tähtäävät toteutumiseen, ja niiden toteutuminen on maailman vastaavuutta niiden kanssa; se että halun sisältö ei ole toteutunut maailmassa ei vielä ole halun epäonnistumista, eikä vielä minkäänlainen peruste hylätä halua, *maailmaa*, karkeasti sanoen, *tulisi muuttaa* vastaamaan halujamme, ei toisinpäin” (Platts 1979, p.257, korostukset lisätty)¹⁰

Normatiivista luentaa käyttää myös Searle puhumalla vastuusta, epäonnistumisista ja osapuolista, joiden vika on kyseessä:

”Kenties parempi termi kuin ”suunta” olisi ”vastuu” vastaavuudesta. Uskomuksen olisi oltava tosi, ja täten sen vastuu on sopia yhteen maailman kanssa. Sillä on mieli-vastaamaan-maailmaa vastaavuuden suunta. Jos uskomus onnistuu vastaavuuden saavuttamisessa, se on tosi, muutoin se on epätosi. Mutta jos halu tai intentio epäonnistuu, niin vika ei ole halussa tai intentiossa, vaan vika on ikään kuin maailmassa. Tästä syystä sanomme, että haluilla ja intentioilla on maailma-vastaamaan-mieltä vastaavuuden suunta, tai vastuu vastaavuudesta.” (Searle 2010, 28)¹¹

Normatiivisen luennan mukaan käytännöllisiin ja teoreettisiin representaatioihin liittyy siis konstitutiivisesti, johtuen pelkästään siitä millaisia representaatioita ne ovat, oikea ja väärä tapa saada aikaan vastaavuus. Uskomustenkaltaisten representaatioiden tapauksissa ei tule muuttaa maailmaa vaan representaatiota, kun taas halujenkaltaisissa tapauksissa ei tule muuttaa representaatiota, vaan maailmaa mieleiseksi.

4. Kumman tulee muuttua, maailman vai representaation? Molempien?

Näiden luonnehdintojen avulla nähdään, että ajatus representaatiosta, jolla olisi molemmat vastaavuuden suunnat koskien samaa sisältöä on melko absurdi. Jos jollakin representaatiolla on molemmat vastaavuuden suunnat, niin vastaavuuden puuttuessa *vika on sekä representaatiossa että maailmassa*, eli sekä representaation tulee muuttua (esim. p:stä ei-p:ksi) että maailman tulee muuttua (esim. ei-p:stä p:ksi) samanaikaisesti.

¹⁰ ”The distinction is in terms of the direction of fit of mental states to the world. Beliefs aim at being true, and their being true is their fitting the world; falsity is a decisive failing in a belief, and false beliefs should be discarded; beliefs *should be changed* to fit with the world, not vice versa. Desires aim at realization, and their realization is the world fitting with them; the fact that the indicative content of a desire is not realised in the world is not yet a failing in the desire, and not yet any reason to discard the desire; *the world, crudely, should be changed* to fit with our desires, not vice versa.” (Platts, 1979, p. 257, italics added)

¹¹ ”Perhaps a better term than “direction” would be “*responsibility*” for fitting. The belief is supposed to be true, and thus its responsibility is to match the world. It has the mind-to-world direction of fit. If the belief succeeds in achieving that fit, it is true, otherwise it is false. But if the desire or the intention fails, it is not the desire or intention that is *at fault* but the world which is, *so to speak, at fault*. And for this reason we can say that desires and intentions have the world-to-mind direction of fit or responsibility for fitting.” (Searle 2010, 28, italics added)

Molempien muuttuminen samanaikaisesti ei tietenkään saa aikaan vastaavuutta (sisällön identtisyyttä), vaan vain päinvastaisen vastaavuuden puutteen. Esimerkiksi tilanteesta, jossa listalla luki banaania, mutta ostoskorissa ei ollut, siirrytään tilanteeseen, jossa listalla ei ole banaania, mutta ostoskorissa on.

Ja koska kyseessä on vastaavuuden puute, niin vastaavuuden suunnan käsitteen mukaisesti täytyy jälleen tapahtua muutos sekä representaatiossa (koska kyse on tältä osin uskomuksenkaltaisesta representaatiosta) että maailmassa (koska kyse on tältä osin myös halunkaltaisesta representaatiosta). Tämä ei tietenkään vieläkään saa aikaan vastaavuutta, vaan jälleen vain päinvastaisen vastaavuuden puutteen, ja niin edelleen.

Ajatus representaatiosta, jolla on molemmat vastaavuuden suunnat koskien samaa propositionaalista sisältöä, merkitsee vastaavuuden saavuttamisen mahdottomuutta. Kysymykseen "kumman tulee muuttua, representaation vai maailman", vastaus "molempien" on katastrofaalisen huono. Tämä vastaus kuitenkin joudutaan antamaan, jos asenteella on molemmat vastaavuuden suunnat.

Ajatus asenteista, joilla on molemmat vastaavuuden suunnat, joutuu siis ylitsepääsemättömiin vaikeuksiin. Koko argumentin kolme askelta voi tiivistää näin:

- 1) Onnistuneissa tapauksissa vallitsee täysi vastaavuus representaation propositionaalisen sisällön ja maailman tilan välillä. Esimerkiksi uskomuksella, että p , sekä halulla että p , on sama sisältö kuin maailman tilalla, että p . Näin ollen uskomusten ja halujen käsitteiden erottamiseksi täytyy keskittyä tapauksiin, joissa maailman tila on ei- p , jotta vastaavuuden "suunta" tulee esiin.
- 2) Tapauksissa, joissa vastaavuutta ei ole, joko representaation tai maailman tulisi muuttua – "vikaa" on joko representaatiossa (esim. uskomukset) tai maailmassa (esim. halut). Normatiivinen käsitys vastaavuuden suuntien erottelusta merkitsee, että on oikein muuttaa juuri sitä puolta jossa on vikaa, kun taas olisi väärä reaktio käydä muuttamaan representaatiota, jos "vika" on maailmassa (kuten halujen tapauksissa – halusta ei tule luopua vain siksi että se ei vielä ole toteutunut), tai muuttamaan maailmaa, jos "vikaa" on representaatiossa (kuten uskomusten tapauksissa – niitä ei tule tehdä todeksi muuttamalla maailmaa vastaavasti).
- 3) Jos olisi representaatio, jolla on *molemmat* vastaavuuden suunnat, niin vikaa olisi sekä representaatiossa (että p) että maailmassa (ei- p) – jolloin oletettavasti *sekä representaation että maailman tulisi muuttua* (tapauksissa joissa vastaavuutta ei ole). Tällöin ei kuitenkaan saavutettaisi vastaavuutta, vaan syntyisi vain uusi ongelma: uusi representaatio (että ei- p) ja maailman tila (että p) vaatisivat jälleen, että molemmat muuttuvat. Ja niin edelleen. Tämä tekee vastaavuuden saavuttamisen mahdottomaksi, joten on syytä hylätä ajatus representaatioista, joilla on molemmat vastaavuuden suunnat.

5. Dispositionaalinen käsitys vastaavuuden suunnasta kohtaa saman ongelman

Michael Smith (1987) ei analysoinut vastaavuuden suunnan käsitettä normatiivisesti, kuten yllä, vaan dispositionaalisesti. Uskomukset ovat asenteita joilla on taipumus muuttua kun havaitaan asioiden olevan toisin kuin uskomuksen sisältö. Halut sen sijaan ovat asenteita, joilla tällaisten havaintojen tapauksissa on taipumus pysyä ja saada aikaan toimintaa joka pyrkii muuttamaan maailmaa vastaamaan haluja.¹² (Smith vetoaa siis vastaavuuden suunnan määrittelyssä siihen millä on taipumus muuttua, kun *havaitaan* että ei-p. Searle puolestaan ajattelee jo havainnoilla olevan tietyn vastaavuuden suunnan. Jos hyväksytään Searlen ajatus, niin Smithin analyysiä tulee muuttaa. Tässä en keskity tähän ongelmaan.)

Smith (1987, 54) korostaa, että asenteella voi olla vain joko taipumus pysyä tai taipumus muuttua, eikä ole mielekästä sanoa, että jollain asenteella olisi molemmat taipumukset koska nämä taipumukset vain kumoaisivat toisensa. Edellä esitetty argumentti voidaan muokata sopimaan tähän dispositionaaliseen analyysiin:

- 1) Onnistuneissa tapauksissa vallitsee täysi vastaavuus representaation propositionaalisen sisällön ja maailman tilan välillä. Esimerkiksi uskomuksella, että p, sekä halulla että p, on sama sisältö kuin maailman tilalla, että p. Näin ollen, uskomusten ja halujen käsitteiden erottamiseksi täytyy keskittyä tapauksiin, joissa maailman tila on ei-p, jotta vastaavuuden ”suunta” tulee esiin.
- 2) Tapauksissa, joissa vastaavuutta ei ole, joko representaatiolla tai maailmalla *on taipumus* muuttua – taipumus muuttua on joko asenteella (esim. uskomukset) tai asenteen motivoiman toiminnan ansiosta maailmalla (esim. halut).
- 3) Jos olisi representaatio, jolla on *molemmat* vastaavuuden suunnat, niin taipumus muuttua olisi (tapauksissa joissa havaitaan että vastaavuutta ei ole) sekä representaatiolla (että p) että maailmalla (ei-p) – jolloin oletettavasti *sekä representaatio että maailma olisivat taipuvaisia muuttumaan*. Tällöin kuitenkin ei saavutettaisi vastaavuutta, vaan vain uusi ongelma: uusi representaatio (että ei-p) ja maailman tila (että p) laukaisisivat jälleen molempien taipumuksen muuttua jne. Tämä tekee vastaavuuden saavuttamisen mahdottomaksi, joten on syytä hylätä ajatus representaatioista, joilla on molemmat vastaavuuden suunnat.

Ajatus representaatioista, joilla on molemmat vastaavuuden suunnat on siis perustavanlaatuisesti ongelmallinen sekä normatiivisen että dispositionaalisen analyysin näkökulmasta.

6. Voisiko löytyä jokin sopivampi käsitys ”vastaavuuden suunnasta”?

¹² ”For the difference between beliefs and desires in terms of direction of fit comes down to a difference between the counterfactual dependence of a belief and a desire that p, on a perception that not p: roughly, a belief that p is a state that tends to go out of existence in the presence of a perception that not p, whereas a desire that p is a state that tends to endure, disposing a subject in that state to bring it about that p. Thus, we may say, attributions of beliefs and desires require that different kinds of counterfactuals are true of the subjects to whom they are attributed. We may say that this is what a difference in their direction of fit is.” (Smith, 1987, p. 54)

Normatiivisen ja dispositionaalisen analyysin lisäksi juurikaan muita analyysejä vastaavuuden suunnasta ei ole esitetty, mutta voidaan argumentin kattavuuden nimissä kuitenkin kysyä voisiko olla jokin muunlainen tapa analysoida ”vastaavuuden suunnan” käsitettä, joka pelastaisi ajatuksen representaatioista joilla on kaksi vastaavuuden suuntaa koskien samaa sisältöä. Kenties argumentin ensimmäinen premissi voidaan kiistää: kenties esimerkiksi uskomusten ja halujen vastaavuuden suunnan erottamiseksi ei tarvitsekaan keskittyä negatiivisiin tapauksiin, joissa maailma ei vastaa asenteita. Kenties siis onnistuneillakin uskomuksilla ja haluilla on jokin positiivinen piirre, joka erottaa ne toisistaan, ja kenties jollain asenteella voi olla nämä molemmat positiiviset piirteet samanaikaisesti? ¹³ Jos näin on, Searle voi puolustaa kantaansa että representaatiot, jotka sekä esittävät asiat tietyllä tavalla, että saavat aikaan niiden olemisen juuri tuolla tavalla, ovat keskeisiä instituutioiden ontologiassa, koska niillä on molemmat vastaavuuden suunnat.

Searlelta itseltään löytyykin mahdollinen ehdotus tällaiseksi vastaavuuden suunnan käsittämisen tavaksi, joka saattaa olla erilainen kuin normatiivinen tai dispositionaalinen käsitystapa (2010, 27-28).¹⁴ Tämän mukaan uskomukset ja halut eroavat toisistaan siinä, että uskomukset (ja uskomusten kaltaiset representaatiot) ovat onnistuessaan kirjaimellisesti *tosia*, kun taas halut (ja halujen kaltaiset representaatiot) ovat onnistuessaan kirjaimellisesti esimerkiksi *toteutuneita*. Tässä ei vedota siihen, mitä tulee tapahtua tai mitä on taipumus tapahtua, kun vastaavuus puuttuu, vaan vain kahteen onnistumisen tapaan. Kenties deklaraatioilla ja institutionaalisen todellisuuden rakentumisen kannalta keskeisillä (kollektiivisilla) asenteilla on nämä molemmat onnistumisen tavat?

Jotta tämä olisi toimiva ehdotus, sen tulisi onnistua artikuloimaan mikä positiivinen onnistumisen tapa on kaikilla teoreettisilla, uskomuksen kaltaisilla representaatioilla ja kaikilla käytännöllisillä, halujen kaltaisilla representaatioilla. Mikä siis on yhteistä yksille ja mikä toinen piirre on yhteistä toisille representaatioille? Uskomusten kohdalla Searlen ehdotus on, että ne voivat kirjaimellisesti olla tosia. Ongelmallisesti kuitenkin myös onnistuneiden halujen propositionaalinen sisältö on tosi, joten totuus ei voi olla vaadittu kriteeri. Searle korostaa, että uskomus itse, ei ainoastaan sen sisältö, voi olla kirjaimellisesti tosi, kun taas halut ovat ”toteutuneita”. (Vaikkakin Searle myöntää että toivomuksista sanotaan että niistä tuli totta, ”came true”). Halujen kohdalla Searlen ehdotus on, että ne tyydyttyvät, ja intentioiden kohdalla että ne toteutetaan (desires are satisfied, intentions carried out). ”Toteuttaminen” ei voi olla kriteeri kaikille tämän vastaavuuden suunnan omaajille, koska halujen tyydyttymisen ehto ei ole että itse tai kukaan muukaan toteuttaa niitä. Toisaalta ”toteutuminen” ei toimi, koska myös ennustukset toteutuvat, mutta niillä on uskomusten kaltainen vastaavuuden suunta.

¹³ Kiitokset Raul Haklille tämän mahdollisuuden korostamisesta.

¹⁴ ”A good clue is this: if you can literally say of the mental state that it can be true or false, then it is likely to have the mind-to-world direction of fit because truth and falsity are the standard terms for assessing success or failure in achieving the mind-to-world ↓ direction of fit. Beliefs can be true or false but desires and intentions cannot. (Tiresomely, in English we do sometimes say, “My wish came true.” All the same, wishes are not literally true or false.) Desires and intentions can be satisfied or frustrated, carried out or not carried out; these are marks of the fact that they do not have the mind-to-world but the world-to-mind direction of fit.” (Searle 2010, 28)

Myöskään ”tyytyminen” ei toimi, koska kaikilla asenteilla on tyydyttämisehdot (conditions of satisfaction), myös uskomuksilla.¹⁵ Ei siis ole selvää, onko löydettävissä sopivaa luonnehdintaa kahdesta onnistumisen tavasta, joista yksi on kaikilla uskomuksilla ja uskomuksen kaltaisilla representaatioilla, toinen kaikille haluilla ja niiden kaltaisilla representaatioilla, ja lopulta kolmannen kaltaiset tilat olisivat sellaisia, että niillä on nämä molemmat onnistumisen tavat. Mutta vaikka sellainen luonnehdinta löytyisikin, olisiko siitä apua Searlille ja muille, joiden mukaan instituutioita luovilla ja ylläpitävillä asenteilla on molemmat vastaavuuden suunnat?

Jotta olisi, tämän ehdotuksen tulisi kattaa myös epäonnistuneet tapaukset. Oletettavasti näistäkin tapauksista tulee sanoa edes jotain. (Lienee käsitteellinen totuus, että jos asenteella on jokin vastaavuuden suunta onnistuneissa tapauksissa, niin sillä on sama vastaavuuden suunta myös epäonnistuneissa tapauksissa.) Ehdotuksen tulisi välttää ajatus, että kahden vastaavuuden suunnan asenteiden tapauksissa sekä representaation että maailman tulee muuttua, tai se joutuu samoihin ongelmiin kuin normatiivinen luenta. Lisäksi sen tulisi välttää näissä tapauksissa ajatus, että sekä representaatio että maailma ovat taipuvaisia muuttumaan, tai se joutuu samoihin ongelmiin kuin dispositionaalinen luenta. Kenties se voi vain todeta, että epäonnistuneet deklaraatiot ja kollektiiviset hyväksynnit voivat kiinnostavaa kyllä epäonnistua kahdella tavalla – ne voivat olla sekä epätosia (kuten uskomukset) että toteutumatta jääneitä (kuten halut), mutta tämä sinänsä ei kerro meille mitään siitä, tuleeko maailman vai mielen muuttua (tai kummalla olisi taipumus muuttua). Useiden piirteiden kohdalla (kuten sinisyys ja pehmeys) on täysin mahdollista, että jollain on molemmat piirteet ilman mitään normatiivisia seurauksia, tai että mitään muutostaipumusta tarvitsee olettaa. On kuitenkin epäuskottavaa, että uskomusten ja halujen kaltaisilla asenteilla ei olisi normatiivista tai dispositionaalista yhteyttä siihen, miten asiat ovat (tai miten asioiden havaitaan olevan).

Tai kenties ehdotus voisi kiistää, että epäonnistuneita tapauksia voi edes tulla – kenties kyseessä olevat puheaktit ja asenteet ovat erehtymättömiä, infalliibeja: kenties ne eivät määritelmän mukaisesti voi epäonnistua. Jos jokin näennäinen deklaraatio tai kollektiivinen hyväksyntä epäonnistuu, niin se on tosiaankin vain näennäinen deklaraatio – samaan tapaan kuin jos näennäisesti tiedän jotain, vaikka asiat ovatkin toisin, niin kyseessä ei olekaan tietäminen, vaan vain tietämiseltä vaikuttanut uskomus.

Tähän voi lyhyesti vastata kahdella huomautuksella: voimme ensinnäkin kuvitella olennon (jumalan) joka on uskomuksissaan erehtymätön, ja silti voimme sanoa että sillä on uskomuksia, joilla on vastaavuuden suunta, ja voimme tarkoittaa tällä sitä mitä kontrafaktuaalisesti tulisi tapahtua, jos sen uskomus olisi *per impossibile* virheellinen: sen tulisi muuttaa uskomustaan. Vastaavasti voimme kuvitella olennon (jumalan), jolla on vain haluja jotka väijäämättömästi toteutuvat – ne ovat silti haluja, joilla on eri

¹⁵ ”I introduce a name for the conditions in the world which must be satisfied if the intentional state is to be satisfied: conditions of satisfaction. We can think of all of the intentional states that have a whole propositional content and a direction of fit as representations of their conditions of satisfaction. A belief represents its truth conditions, a desire represents its fulfillment conditions, an intention represents its carrying out conditions. The key to understanding intentionality, at least for these simple cases, is “representation” in a very specific sense. The intentional state represents its conditions of satisfaction.” (Searle 2010, 29)

vastaavuuden suunta kuin uskomuksilla. Erehtymättömyys sinänsä ei siis estä kontrafaktuaalisia totuuksia, joiden avulla asenteiden vastaavuuden suunnan saa määriteltyä. Näin ollen on epäselvää, onko mitään apua siitä, että todetaan että ne asenteet ja puheaktit, joilla on molemmat vastaavuuden suunnat, ovat erehtymättömiä. Silti niiden vastaavuuden suunnan määrittely voi vedota kontrafaktuaalisiin tapauksiin, joissa erehdys on kyseessä.¹⁶

Toisaalta, voidaan todeta, että erehtymättömyyden korostaminen korostaa deklaraatioiden ja kollektiivisen hyväksynnän *eroa* haluihin ja intentioihin, joiden kanssa niillä oletettavasti on sama vastaavuuden suunta (sen lisäksi että niillä on sama vastaavuuden suunta uskomusten kanssa). Halut ja intentiot eivät ole automaattisesti toteutuvia. Ne vaativat esimerkiksi työtä ja toimintaa toteutuakseen. Vaativatko deklaraatiot tai kollektiivinen hyväksyntä lisätyötä? Jos vaativat, ne eivät ole erehtymättömiä. Ne eivät ole erehtymättömiä myöskään, jos niiden toteutumiselle on joitain esimerkiksi normatiivisia lisäehtoja (vaikka pappi julistaa henkilöt aviopariksi, kenties vasta todistajien allekirjoitusten turvin he lopulta ovat aviopari. Ilman allekirjoituksia kyseessä on epäonnistunut deklaraatio – tai sitten vain ”näennäinen deklaraatio”, mikä kuulostaa hieman teennäiseltä analyysilta papin puheaktista).

Kaikkiaan, koska siis representaatiolla on sama vastaavuuden suunta onnistuneissa ja epäonnistuneissa tapauksissa, ja koska ei voine kiertää sitä, että epäonnistuneiden tapausten normatiiviset tai dispositionaaliset piirteet ovat relevantteja vastaavuuden suunnan määritelmälle, ja koska lupaavaa ehdotusta kahdeksi positiiviseksi onnistumisen tavaksi ei toistaiseksi ole olemassa, pidän tämän kolmannen ”vastaavuuden suunnan” luonnehdinnan löytämistä melko mahdottomana. Ajatuksesta, että millään representaatiolla voi olla molemmat vastaavuuden suunnat koskien samaa propositionaalista sisältöä, tulisi luopua.

7. Lopuksi

Täten, vaikka deklaraatiot ja kollektiiviset hyväksynät saisivat asioita aikaan esittämällä ne tosina, ei kannata ajatella niillä olevan molempia vastaavuuden suuntia.

Sen sijaan luontevampi tapa edetä on ajatus, että kyseessä on tarkkaan ottaen kaksi eri representaatiota, joilla kummallakin on jokin vastaavuuden suunta. Sama puheakti voi ilmaista kaksi asennetta, ja näiden asenteiden vastaavuuden suunta voi olla eri. Ei tietenkään ole mitään esteitä sille, etteikö kahden asenteen kokonaisuudella voisi olla molemmat vastaavuuden suunnat siinä mielessä että sen yhdellä osalla on yksi vastaavuuden suunta ja sen toisella osalla toinen, ja näihin osiin kohdistuvat normatiiviset vaatimukset tai niiden taipumukset ovat vastaavasti erilaisia. Tällainen ajatus tuntuu sisältyvän esimerkiksi Anthony Meijersin (2007, 106) tapaan luonnehtia deklaraatioita.

¹⁶ Saattaa tosin olla merkitystä sillä, onko jokin asenne määritelmänmukaisesti erehtymätön onnistumiskäsitem, kuten tietäminen, vai onko asenteen omaaja erehtymätön, kuten jumala. Mutta myös tietämisen tapauksessa ymmärrämme, että jos kyseessä oleva asenne (esim. uskominen, joka täyttää tiedon ehdot) ei olisi tosi, niin kyse ei olisi tietämisestä, vaikka ”epätoden tietämisen” tapaus ei käsitteellisesti olekaan mielekäs.

Hänen esimerkissään juryn julistuksessa että henkilö on syyllinen ”ilmaistut psykologiset tilat ovat sen proposition kollektiivinen hyväksyntä että henkilö on syyllinen, sekä halu muuttaa epäillyn status syyllisen statukseksi”. Toinen tapa olisi ajatella, että yksittäisillä asenteilla tai teoilla on yksi vastaavuuden suunta, mutta niiden kokonaisuudella on toinen vastaavuuden suunta. Tällaisenkin ajatuksen Searle (2010, 104) on esittänyt, puhuessaan kielenkäytön ”kumulatiivisesta vastaavuuden suunnasta”.¹⁷ Lisäksi on ongelmatonta, jos jollain representaatiolla kuten moraalaisella arvostelmalla on uskomuksenkaltainen vastaavuuden suunta koskien yhtä sisältöä ja halunkaltainen vastaavuuden suunta koskien toista sisältöä.

Paras ratkaisu saattaa kuitenkin olla luopua kokonaan siitä oletuksesta, että koska jokin representaatio *saa jotain aikaan* (esimerkiksi kollektiivinen hyväksyntä, että oravannahka on rahaa, saa aikaan että oravannahka on rahaa), niin sillä on sama vastaavuuden suunta kuin haluilla ja intentioilla, jotka myöskin tähtäävät maailman muuttamiseen. Miksi esimerkiksi kielenkäytön kumulatiivisilla vaikutuksilla olisi ”kumulatiivinen vastaavuuden suunta?”. Kahden vastaavuuden suunnan ajatukseen sisältyvien vaikeuksien vuoksi olisi parempi keskittyä sen analysoimiseen miten asenteemme ja tekomme saavat aikaan institutionaalista todellisuutta, antamatta ”vastaavuuden suunnan” käsitteen johtaa tarkastelua harhapoluille.

Jos esimerkiksi perheeseen hankitaan marsu, jolla ei vielä ole nimeä, ja päätetään yhdessä, että ”marsun nimi on Putte”, niin saadaan aikaan vastaava asiointi.¹⁸ Päätös ei pyri tavoittamaan jo olemassa olevaa faktaa, eli kyseinen julistus tai päätös ei voi olla virheellinen suhteessa olemassa olevaan todellisuuteen, eikä se pyri vastaamaan jo olemassa olevaa faktaa marsun nimestä. Nimi voi toki tuntua osuvalta jos marsu on kaikin puolin puttemainen, mutta tällöin kyseessä oleva ”osuvuus” on jotain muuta kuin sisällön identtisyyttä. Vaikka marsu oli puttemainen, marsun nimi ei ollut Putte.¹⁹ Päätöksellä ei ollut uskomuksenkaltaista teoreettisten representaatioiden vastaavuuden suuntaa (ei siis ainakaan molempia vastaavuuden suuntia, koska siltä puuttui ainakin toinen). Voimme jättää auki, oliko päätöksellä yksi vai ei yhtään vastaavuuden suuntaa, oleellista tämän artikkelin kannalta on, että ei ainakaan kahta.

Kun taas marsu on nimetty, kielelliset väitteet kuten ”marsun nimi on Putte” pyrkivät vastaamaan todellisuutta, eivät antamaan marsulle nimeä. Niillä on siis ongelmitta uskomuksenkaltainen vastaavuuden suunta. Olisiko niillä toinenkin? Se, että marsua jatkossa kutsutaan Puteksi, osaltaan pitää kyseistä seikkaa yllä ja sillä on siis kausaalista tai konstitutiivista merkitystä. Oleellista on kuitenkin huomata että kausaalinen tai

¹⁷ ”So the daily use of the vocabulary with the downhill direction of fit already has a cumulative uphill direction of fit in sustaining the existence of the status functions across time.” (Searle 2010, 104)

¹⁸ Kiitän anonymia referentä esimerkistä.

¹⁹ Keskeinen motivaatio ajatella, että nimeämisakti olisi uskomuksenkaltainen, tulee pintakieliopin muotoilusta: ristimistapahtumassa saatetaan sanoa, että ”marsun nimi on Putte”. Se näyttää kielelliseltä väitteeltä. Toisaalta, nimeäminen olisi voinut tapahtua myös ilman pintatasolla kielelliseltä väitteeltä näyttävää ilmausta, esimerkiksi: ”laitetaanko nimeksi Putte?” ”jep, se on hyvä nimi”. Tämä on nähdäkseen keskeinen seikka sen Searlen väitteen arvioimiseksi että deklaraatioissa ”teemme jotain olevaksi representoimalla sen olevana”. Tässä artikkelissa oleellista on, että tuo ajatus (vrt. teesi iv ensimmäisessä alaosiassa) on eri asia kuin vastaavuuden suunta (vrt. teesi v ensimmäisessä alaosiassa).

konstitutiivinen merkitys on tyystin eri asia kuin ”vastaavuuden suunta”. Yksittäisillä väitteillä kuten ”marsun nimi on Putte” on uskomuksenkaltainen vastaavuuden suunta, ja voimme jättää auki, onko näiden väitteiden joukolla kokonaisuutena kumulatiivinen halunkaltainen vastaavuuden suunta (tosin vaatisi selvennystä, mitä edes merkitsee puhua kumulatiivisesta vastaavuuden suunnasta).

On siis hyviä perusteita ajatella että deklaraatiot ja kollektiivinen hyväksyntä ja monenlaiset käytännöt muokkaavat institutionaalista todellisuutta, mutta samalla on hyviä perusteita luopua ajatuksesta että edes deklaraatioilla, kollektiivisella hyväksynnällä ja käytännöillä olisi kaksi vastaavuuden suuntaa koskien jotain propositionaalista sisältöä.²⁰

Kirjallisuutta

- Anscombe, G.E.M. (1957), *Intention*, Oxford, Basil Blackwell.
- Gibbard, Allan (2008), *Reconciling our Aims. In Search of Bases for Ethics*. Oxford, Oxford University Press.
- Hakli, Raul (2012) ”Direction of Fit and Direction of Fix”, julkaisematon käsikirjoitus.
- Humberstone, I. L. (1992), ”Direction of Fit,” *Mind*, 101, 59-84.
- Lagerspetz, Eerik (2006), ”Institutional Facts, Performativity and False Beliefs,” *Cognitive Systems Research*, 7: 2-3, 298-306.
- Laitinen, Arto (2013), ”Against Representations with Two Directions of Fit”, *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, DOI 10.1007/s11097-013-9328-9.
- Richard Moran & Martin J. Stone (2009) ”Anscombe on expression of intention”, teoksessa Constantine Sandis (toim.), *New Essays on the Explanation of Action*. Palgrave Macmillan.
- Platts, Mark (1979), *Ways of Meaning*, London, Routledge and Kegan Paul.
- Price, Huw (1989), ”Defending Desire-as-Belief,” *Mind*, 98, 119-127.
- Searle, John (1979),
- Searle, John (1983), *Intentionality. An Essay in the Philosophy of Mind*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Searle, John (1995), *The Construction of Social Reality*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Searle, John (2010), *Making the Social World. The Structure of Human Civilization*, Oxford, Oxford University Press.
- Smith, Michael (1987), ”The Humean Theory of Motivation,” *Mind*, 96, 36-61.
- Sobel, David & David Copp (2001), ”Against Direction of Fit Accounts of Belief and Desire,” *Analysis* 61 (1), 44-53.
- Tuomela, Raimo (2007), *Philosophy of Sociality*, Oxford, Oxford University Press.

²⁰ Kiitän kommentaiteista refereetä, Raul Haklia, Eerik Lagerspetziä, Raimo Tuomelaa, Searle-lukupiirejä Helsingissä sekä Jyväskylässä, sekä tätä esitelmää kommentoineita eri kollokvioissa, erityisesti SFY:n Talous-kollokviossa Helsingissä 2012.

Zangwill, Nick (1998), "Direction of Fit and Normative Functionalism," *Philosophical Studies*, 91 (2), 173-203.